

Sygn. akt I PK 12/07

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 4 lipca 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

SSN Herbert Szurgacz

Protokolant Ewa Wolna

w sprawie z powództwa M. S.
przeciwko Funduszowi Ekorozwoju Spółce Akcyjnej w B. o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 4 lipca 2007 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 25 lipca 2006 r.,

uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 20 lipca 2005 r. i przekazuje sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 20 lipca 2005 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił roszczenie powódki, skierowane przeciwko pozwanemu pracodawcy - Funduszowi Ekorozwoju S.A. w B., o zapłatę odszkodowania z tytułu zawartej umowy o zakazie konkurencji.

Wyrok zaskarżyła apelacją strona pozwana.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 25 lipca 2006 r. apelację pozwanej oddalił przyjmując, że w sprawie bezspornym był zarówno łączący strony stosunek pracy, jak i zawarta w związku z zatrudnieniem umowa o zakazie konkurencji. Poza sporem były również kwestie dotyczące wynagrodzenia powódki, z tytułu świadczonej pracy oraz wysokość świadczenia określona w umowie antykonkurencyjnej. Spór w niniejszej sprawie sprowadzał się natomiast do obowiązku zapłaty przez pracodawcę odszkodowania na rzecz pracownika w związku z zawartą klauzulą konkurencyjności, pomimo jednostronnego zwolnienia pracownika z obowiązku powstrzymania się od wykonywania działalności konkurencyjnej, po ustaniu stosunku pracy. Sąd Apelacyjny stwierdził, że wbrew zarzutom apelacji w niniejszej sprawie pozwany pracodawca zobowiązany jest do wypłaty odszkodowania na rzecz pracownika, z tytułu łączącej strony umowy o zakazie konkurencji. Na obowiązek ten nie ma wpływu jednostronne zwolnienie pracownika przez pracodawcę z takiego obowiązku po ustaniu stosunku pracy, ani też przeświadczenie pozwanego, iż powódka w istocie nie dysponowała szczególnymi informacjami, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę. Sąd Apelacyjny powołując ugruntowane na gruncie art. 101 § 2 k.p. orzecznictwo Sądu Najwyższego odnośnie do stosowania art. 101 § 2 k.p. zwrócił uwagę, iż ustanie obowiązywania zakazu konkurencji dotyczy wyłącznie zobowiązania, jakie na siebie przyjął pracownik w umowie o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, a nie zobowiązania pracodawcy do wypłaty odszkodowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 1999 r., sygn. I PKN 358/99), a po zawarciu umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy (art. 101² § 1 k.p.) pracodawca nie może powoływać się na to, że pracownik nie miał dostępu do szczególnie ważnych informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę, ani też na okoliczność, iż takiego narażenia już się

nie obawia (por. wyrok Sądu Najwyższego 16 maja 2001 r., sygn. I PKN 402/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 1998 r., sygn. I PKN 121/98). Cytowane wyżej orzecznictwo Sądu Najwyższego, zdaniem Sądu Apelacyjnego, przesądzało w niniejszej sprawie o obowiązku wypłaty przez pracodawcę odszkodowania w związku z zawartą umową, pomimo następczego zwolnienia pracownika z obowiązku powstrzymania się od działalności konkurencyjnej. Odnosząc się natomiast do zarzutu przekroczenia kompetencji przez radę nadzorczą, w związku z uchwałą z dnia 11 stycznia 1999 r. (nr 3/99), w której określono warunki umowy o pracę z powódką oraz równolegle zawartej umowy o zakazie konkurencji, Sąd Apelacyjny go nie podzielił. Powołując się na wewnętrzne uregulowania Spółki stwierdził, że w umowach pomiędzy Spółką a członkami zarządu Spółkę reprezentuje rada nadzorcza (§ 18 pkt. 5). Zatem zapis statutu w tym zakresie, w odniesieniu do treści art. 379 k.s.h. stanowi uregulowanie szczególne, w którym nie przewidziano instytucji pełnomocnictwa, jakiego rada mogłaby udzielić w umowach pomiędzy spółką, a członkiem zarządu. Jak wynika z akt sprawy rada nadzorcza miała pełną świadomość warunków umowy o pracę zawieranej z powódką. Określenie istotnych warunków umowy o pracę było przedmiotem ustaleń rady nadzorczej na posiedzeniu w dniu 11 stycznia 1999 r., na którym podjęto uchwałę nr 3/99. Treść obu umów, które w tym przypadku zamieszczone były w jednym dokumencie, była zatem doskonale znana radzie nadzorczej i przez ten organ spółki przeanalizowana. Na tej podstawie rada podjęła konkretną uchwałę, wyrażając w ten sposób jednoznacznie swoją wolę, której wykonanie powierzyła przewodniczącemu, zgodnie z treścią § 5 ust. 2 pkt. 5 Regulaminu Rady Nadzorczej (k. 84 - 89). Zatem Przewodniczący Rady Nadzorczej wykonując uchwałę Rady, wykonał w istocie wolę Rady Nadzorczej.

Na powyższe rozstrzygnięcie skargę kasacyjną wniosła pozwana opierając ją na następujących podstawach:

1. naruszenia prawa materialnego, poprzez: - błędną wykładnię art. 374 k.h. w związku z art. 58 § 1 k.c. przez przyjęcie, że zawarcie umowy o zakazie konkurencji przez Przewodniczącego Rady Nadzorczej w miejsce Rady Nadzorczej działającej in corpore nie narusza art. 374 k.h., a umowa zawarta z członkiem Zarządu przez Przewodniczącego Rady Nadzorczej jest ważna, - niewłaściwe

zastosowanie art. 39 k.c. w związku z art. 300 kp. przez przyjęcie, że Rada Nadzorcza nie przekroczyła swoich kompetencji podejmując uchwałę nr 3/99, w której zadecydowała o ustanowieniu dla powódki klauzuli o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy oraz o przyznaniu powódce odszkodowania za powstrzymanie się od działalności konkurencyjnej po ustaniu stosunku pracy, gdy tymczasem statut spółki upoważniał Radę Nadzorczą wyłącznie do ustalenia wynagrodzenia Prezesa Zarządu, - niewłaściwe zastosowanie art. 65 § 1 i § 2 k.c. poprzez przyjęcie, że zgodnie z § 24 ust. 2 lit. G) statutu spółki, Rada Nadzorcza mogła ustalić i przyznać członkowi Zarządu nie tylko wynagrodzenie ale również odszkodowanie, - niewłaściwe zastosowanie art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez odmowę zastosowania art. 58 § 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. w sytuacji gdy stwierdzono, że zawarta między powódką a pozwanym umowa o zakazie konkurencji narusza zasady współżycia społecznego oraz niezastosowanie art. 8 k.p.

2. naruszenia przepisów postępowania- art. 217 § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c. oraz art. 233 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma usprawiedliwione podstawy. Istota sprawy sprowadzała się do kwestii, czy umowa o pracę z dnia 28 stycznia 1999r. zawierająca w § 5 klauzulę o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy, zawarta z powódką przez przewodniczącą rady nadzorczej, jest nieważna jako sprzeczna z prawem (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ pozwana Spółka nie była przy jej zawieraniu należycie reprezentowana (według zasad określonych w art. 374 k.h.). Przy przyjęciu pozytywnej odpowiedzi na wyżej postawione pytanie z umowy tej nie mogłyby wynikać dla powódki jakiegokolwiek roszczenia, w tym roszczenie o odszkodowanie przysługujące na podstawie wyżej wymienionej klauzuli o zakazie konkurencji. Dla rozstrzygnięcia tej kwestii decydujący jest stan faktyczny niniejszej sprawy odnoszący się do analizy treści uchwały rady nadzorczej z dnia 11 stycznia 1999 r. o numerze 3/99. Przedmiotem tej uchwały było ustalenie istotnych warunków umowy o pracę z prezesem zarządu, jednakże na mocy tej uchwały rada nadzorcza nie dokonała czynności prawnej w postaci zawarcia umowy o pracę z powódką, także do dokonania tej czynności nie został powołany

pełnomocnik uchwałą walnego zgromadzenia zgodnie z treścią art. 374 k.h. (obecnie art. 379 k.s.h.). Z kolei dokonanie tej czynności przez przewodniczącego rady nadzorczej stoi w sprzeczności z dyspozycją art. 374 k.h., bowiem przepis ten stanowi, że w umowach pomiędzy spółką a członkami zarządu tudzież w sporach z nimi reprezentuje spółkę rada nadzorcza lub pełnomocnicy, powołani uchwałą walnego zgromadzenia. Prawnie dopuszczalne byłoby wykonywanie uchwały z dnia 11 stycznia 1999 r. (nr 3/99) ustalającej istotne warunki umowy o pracę z prezesem zarządu za pośrednictwem wskazanego przez radę nadzorczą członka rady (w tym przypadku w osobie przewodniczącego), gdyby został on do tej czynności upoważniony przez radę w formie uchwały. W rozpoznawanej sprawie nie powinno jednak budzić jakichkolwiek wątpliwości, że z dosłownej treści uchwały nr 3/99 nie można było wyprowadzić upoważnienia dla przewodniczącego rady nadzorczej do podejmowania czynności związanych ze stosunkiem pracy prezesa zarządu. W szczególności z treści tej uchwały nie można było wyprowadzić upoważnienia dla przewodniczącego rady nadzorczej do zawarcia z powodem 28 stycznia 1999r. klauzuli o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Z kolei zawarcie takiego upoważnienia w punkcie 5 Protokołu Nr 1/99 z posiedzenia rady nadzorczej Funduszu Ekorozwoju S.A. w dniu 11 stycznia 1999 r. nie spełnia rygorów wskazanych w art. 374 k.h. Zdaniem Sądu Najwyższego, wyżej wymienionego uprawnienia przewodniczącego rady do zawarcia z powódkiem umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy bez uprzedniego oświadczenia woli w tym przedmiocie złożonego przez radę nadzorczą (uchwały) nie da się wyprowadzić z postanowień wewnętrznych aktów pozwanej Spółki. Postanowienia regulaminu rady nadzorczej, a w szczególności § 5 pkt 5 - przy uwzględnieniu treści bezwzględnie obowiązującego art. 374 k.h. oraz § 18 pkt 5 statutu pozwanej spółki, który stanowi - że w umowach pomiędzy spółką a członkami zarządu oraz w sporach z nimi reprezentuje spółkę rada nadzorcza - prowadzi do wniosku, że uprawnienia przewodniczącego rady nadzorczej wynikające z regulaminu rady nadzorczej sprowadzały się wyłącznie do dokonywania czynności techniczno-prawnych. To rada nadzorcza in corpore (jako ciało kolegialne) miała kompetencję do reprezentowania pozwanej Spółki przy dokonywaniu wszelkich czynności prawnych w stosunkach umownych z członkami

zarządu. Konfrontując powyższe stanowisko z orzecznictwem sądowym i doktryną prawniczą odnoszącą się do art. 374 k.h. (obecnie art. 379 § 1 k.s.h.), wskazać należy, że kolegalność w przypadku wyżej wymienionych przepisów może być zatem urzeczywistniona na dwa sposoby: (1) podpisanie umowy przez wszystkich członków rady, (2) podjęcie przez radę nadzorczą uchwały w przedmiocie akceptacji umowy, z jednoczesnym udzieleniem niektórym członkom rady (członkowi) upoważnienia do podpisania tej umowy w imieniu rady nadzorczej. W orzeczeniu z 23 sierpnia 2004 r. (sygn. I PK 501/03, OSNP 2005/4/56) Sąd Najwyższy uznał, że wymóg reprezentacji spółki w umowach z członkami zarządu przez radę nadzorczą oznacza konieczność kolegalnego działania rady, a więc radę nadzorczą występującą *in corpore*. Jednocześnie z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, że rada nadzorcza może upoważnić jednego ze swoich członków do podejmowania czynności technicznych zmierzających do finalizacji umowy z członkiem zarządu. Mając na uwadze wyżej wymienione orzeczenie oraz względy praktyczne, należy przyjąć, że w przypadku zaakceptowania przez radę nadzorczą (uchwałą) określonej umowy z członkiem zarządu może ona podjąć jednocześnie uchwałę upoważniającą członka rady nadzorczej (albo niektórych z nich) do podpisania takiej umowy. Uchwała, w której rada nadzorcza wyrazi aprobatę dla umowy z określonym członkiem zarządu i na określonych warunkach, będzie niewątpliwie wyrazem kolegalnego stanowiska rady. Upoważnienie jednego z członków rady do podpisania umowy także musi wynikać z kolegalnego stanowiska rady, które osiągnąć można wyłącznie poprzez podjęcie w tej kwestii stosownej uchwały, bądź ewentualnie podpisanie upoważnienia do dokonania tej czynności jednemu z członków przez wszystkich członków rady. Powyższe wynika z faktu, że art. 374 k.h. nie wprowadza obowiązku podjęcia przez radę nadzorczą uchwały, to niemniej nie zakazuje takiego działania. Celem tej regulacji jest ochrona interesu spółki, akcjonariuszy i wierzycieli przez zapewnienie możliwości oceny warunków umowy z członkiem zarządu przez radę nadzorczą *in corpore*. Warunki te zostaną uwzględnione zarówno w przypadku, gdy rada nadzorcza w całości (bezuprzedniej uchwałą) podpisze umowę z członkiem zarządu, jak i wtedy, gdy na zwołanym w tym celu posiedzeniu podejmie uchwałę w przedmiocie akceptacji umowy (zob. Maciej Bielecki, *Zasada kolegalnej reprezentacji spółki akcyjnej przez*

radę nadzorczą w umowach z członkami zarząd., Przegląd Prawa Handlowego 2005/3/37). Dokonanie czynności techniczno-prawnej polegającej na przekazaniu członkowi zarządu oświadczenia woli rady nadzorczej winno zatem być złożone w postaci uchwały ciała kolegialnego. Zawarcie z członkiem zarządu umowy o pracę, określenie jej warunków, zmiana jej treści dokonane przez przewodniczącego rady nadzorczej bez podjęcia przez radę stosownej uchwały w tym przedmiocie klóci się z bezwzględnie obowiązującą normą prawną z art. 374 k.h. W dotychczasowym orzecznictwie panuje zgodny pogląd, że zawarcie umowy z przekroczeniem zasad określonych w art. 374 k.h. powoduje bezwzględną nieważność czynności prawnej (art. 58 § 1 k.c.), a umowa nie rodzi skutków prawnych dla spółki (na przykład w postaci obowiązku wypłacenia świadczeń w niej przewidzianych). Tak więc niedopuszczalne i naruszające wyżej wymieniony przepis było zawarcie z członkiem zarządu spółki umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy przez przewodniczącego rady nadzorczej bez wcześniejszej uchwały rady w tym przedmiocie. Ponadto nie można zapominać, że umowa o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku zatrudnienia łączy się z koniecznością wypłacenia byłemu pracownikowi przez byłego pracodawcę odszkodowania (wynagrodzenia) karencyjnego. Im dłuższy okres karencji (objęty zakazem podejmowania działalności konkurencyjnej) i im wyższe odszkodowanie za powstrzymanie się przez byłego pracownika od działalności konkurencyjnej, tym większe obciążenia finansowe dla byłego pracodawcy. O zaciągnięciu tego rodzaju zobowiązań przez spółkę powinna decydować wyłącznie rada nadzorcza in pleno, nie zaś jednoosobowo jej przewodniczący.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 39816 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.